

Årgång 31 ● nr 1 - 2019

nattvakan

Nattvakan

utges av Hudiksvallsregionens fågelklubb (HFK).

*Tidningen utkommer med två nummer årligen
och erhålles av samtliga medlemmar i HFK.*

*Årsavgiften för medlemsskap är för närvarande
150 kronor och insättes på pg. 88 94 30-5.*

Hudiksvallsregionens fågelklubb

är lokalklubb till Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF). Medlemsskap i HFK är dock oberoende av medlemsskap i GLOF. HFK:s verksamhetsområde utgörs av Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner.

Lokalklubben har till syfte att samla och stimulera intresset för fågelfaunan och skyddet av fågelmiljön i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner. Dessutom skall föreningen verka för att sprida kunskap i fågelfrågor genom kursvesamhet och exkursioner. Föreningen skall vara ett forum där medlemmarna inspireras och informerar varandra. En viktig uppgift för föreningen är att vara drivande i vissa frågor med anknytning till fågelskydd.

Styrelse

Ordförande: Kjell Johansson, Kolarevägen 7

825 30 Iggesund Tel. 070-239 75 10

Sekreterare: Karin Svensson, Blockvägen 16 F

824 34 Hudiksvall, Tel. 070-513 48 66

Kassör: Lars-Göran Lindström, Slåttervägen 13

824 40 Hudiksvall, Tel. 070-629 15 24

Övrig ledamot: Simon Fransson Poppovägen 3

825 30 Iggesund, Tel. 070-661 80 11

Övrig ledamot: Bo Fagerström, 1:a Parkgatan 11 E

824 43 Hudiksvall, Tel. 070-641 05 32

Suppleant: Stefan Pierrou, Västerrå 65

824 92 Hudiksvall, Tel. 070-345 02 98

Följ med HFK på exkursion

Hudiksvallsregionens fågelklubb har ett digert utflyktsprogram under alla årstider.

Tryckt av:
Tierps
Tryckeri

En septemberdag vid Stenöorn

Lars G Lindström

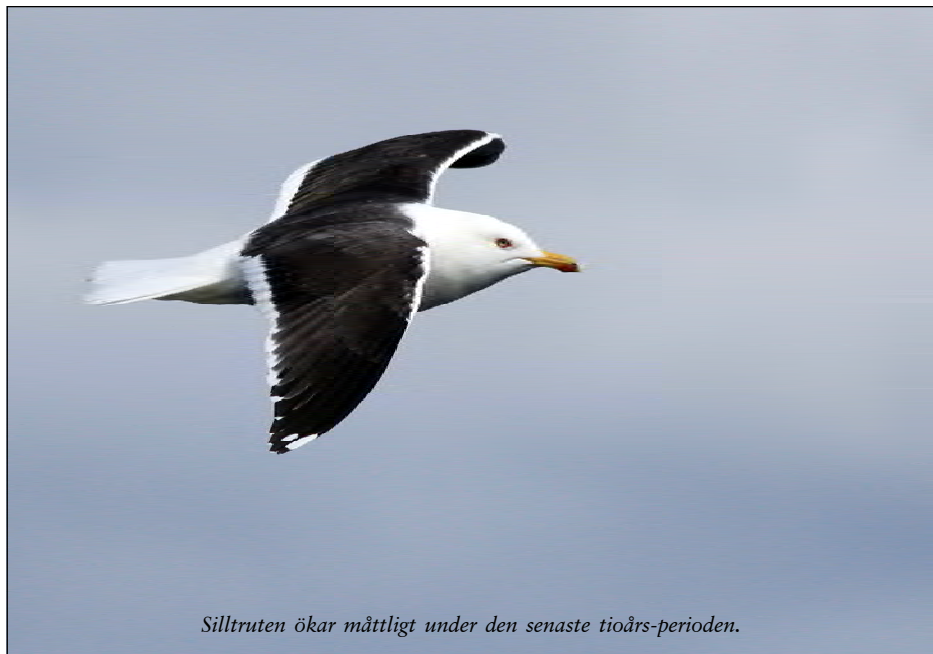
PLÖTSLIGT, NÄR VI STOD OCH SPANADE PÅ ett knappt hundratal vadare, mest större stranpipare och kärrsnäppor, kom en pilgrimsfalk flygande från norr. Den gjorde en sväng alldeles framför oss och fortsatte sedan ut mot området utanför fågeltornet. Där dök den snabbt och lyckades slå en av de många småvadare som rastade vid strandkanten. Med bytet i klorna flög den snabbt iväg och försvann utom synhåll. Allt var över på ett par minuter.

INNEHÅLL NR 1 - 2019

En septemberdag vid Stenöorn	3
<i>Lars G Lindström</i>	
Hur går det för Sveriges fåglar?	4
<i>Lars G Lindström</i>	
Äntligen	10
<i>Kenneth Karelius, Lars G Lindström</i>	
Extrema flyttningar	12
<i>Lars G Lindström</i>	
Fågeldikter	16
<i>Staffan Holm</i>	
Fåglar i Mongoliet maj-juni 2018	18
<i>Bo Fagerström</i>	
Program	25
Rostsparv	26
<i>Lars G Lindström</i>	
Större turturduva och turturduva	27
<i>Lars G Lindström</i>	

*Foto på framsidan. Skägges,
Hjälstaviken mars 2018. Foto: Lars
G Lindström.*

*Foto på sista sidan. Pilgrimsfalk,
Stenöorn september 2018. Foto:
Lars G Lindström.*

Hur går det för Sveriges fåglar?

Text och foto Lars G Lindström

I drygt 70 år har BirdLife Sverige (Sveriges Ornitologiska Förening) följt och dokumenterat landets fågelfauna. Sedan 1970-talet har denna verksamhet utökats och förstärkts av mera vetenskapliga inventeringar inom ramen för det som idag är Svensk Fågeltaxering.

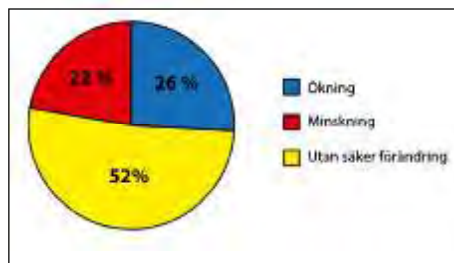
SVENSK FÅGELTAXERING DRIVER SEDAN många år flera inventeringsprogram med hjälp av totalt fler än 600 personer. År 2017 gjordes 575 vinterinventeringar, 228 sommarpunkt-rutter, 542 standardrutter, 147 nattrutter, 329 sjöfågelrutter och 197 rutor inom kust-fågelinventeringen. Samtliga delprogram är

värdefulla, men särskilt standardrutterna bör framhävas eftersom dessa dels är jämnt fördelade över landet och dels är fastlagda i förväg. Den enskilda inventeraren kan alltså inte påverka ruttens sträckning utan ska följa en åtta kilometer lång runda i form av en kvadrat med två kilometer sida. Detta innebär

att rutterna ger en representativ bild av den svenska fågelfaunan. Sedan starten 1996 har landets 716 standardrutter inventerats i genomsnitt tolv gånger.

Trender

Under den senaste tioårsperioden har något flera arter ökat än de som minskat (se diagrammet nedan).

Bland de arter som ökat kan nämnas tornfalk, trana, silltrut, sydlig gulärta, gärdsmyg, tofsmes, nötkråka, steglits, domherre och stenknäck och många vadare såsom nordlig kärrsnäppa och rödbena men även storskrake, havsörn, dvärgmåsa och silltrut ökar. Allra starkast ökning uppvisar bland andra gransångare, gråsiska, brushane och fjällripa

De negativa tendenserna för flera arter är också starka. Det fortsätter gå dåligt för jordbruksfåglar som ortolansparv och ärt-sångare. Flera av landets utpräglade skogs-fåglar går det också sämre för. Antalet observerade järpar har nästan halverats på tio år, det ses en tredjedel färre orrår, 22 procent färre tjädurar och observationer av talltitor har minskat med 30 procent. För lappmesen, som kräver gammal skog för att trivas, är dataunderlaget mer osäkert de senaste tio åren, men sett på en 20-årsperiod har arten minskat med hela 72 procent.

Det går allmänt sett dåligt för skogsfåglar som är mera specialiserade i biotopval och födoval i takt med att naturskogar avverkas

och ersätts med plantager. Skogsfåglar som är mera av generalister när det gäller föda och biotop klarar sig bättre. För att ta mesar som exempel, går det bra för talgoxe och blåmes men sämre för talltita och lappmes som är mera specialiserade. En liknande utveckling syns i Finland.

Andra arter som visar starkt nedåtgående trender är bläsbänd, småspov, havstrut, sommargylling och grönfink.

Ortolansparv i Hälsingland

För tio år sedan noterades cirka 30 spelande hanar av ortolansparv i Hälsingland, de flesta av dem i jordbrukslandskapet. Antalet sjungande hanar har sedan dess minskat för att nå en bottennotering 2017 med endast sju spelande hanar, nästan alla observerade på hyggen i skogen. Glädjande nog ökade antalet markant 2018 då cirka 25 ortolaner hördes främst på hyggen i området sydväst om Bollnäs. Den spillra av arten som

Tofslärkan är försvunnen som svensk häckfågel. Den sista häckningen skedde vid Malmö bangård i slutet av 1980-talet. Denna lärka är fotograferad i norra Grekland.

fortfarande häckar verkar ha övergivit jordbrukslandskapet och häckar nu huvudsakligen på stora hygen.

Flyttfåglarna kommer tidigare och lämnar tidigare

Rapporten har också tittat på hur tidigt 33 utvalda flyttfåglar kommer till Sverige på våren och lämnar oss på hösten. Här har det skett stora förändringar och det slogs nytt rekord 2017 när fåglarna i snitt anländer 5,2 dagar tidigare än när mätningarna började 1979. Grönsiska, gransångare, gulsparv, svarthätta, rödvingetrast, rödhake och bofink kommer alla mer än en vecka tidigare nu än för knappt 40 år sedan. Men fåglarna lämnar oss tidigare också, sparvhök och

backsvala så mycket som över två veckor tidigare och svarthätta, sävsångare, göktyta och rödstjärt flyttar över 10 dagar tidigare.

Milda vintrar

De mildare vintrarna påverkar många vinterfåglars numerärer, medan andra, som är väl anpassade till vårt varierade vinterväder, påverkats förhållandevis lite.

Exempel på den förstnämnda kategorin är salskrake, storspov, gårdsmyg och rödhake som samtliga har ökat ganska markant vintertid. Klassiska stannfåglar som större hackspett, talgoxe och pilfink har däremot haft mera stabila trender.

Det finns också ett antal arter som ökat kraftigt vintertid men där denna ökning

förmodligen i första hand återspeglar en beståndsökning rent generellt. I denna grupp återfinns exempelvis grågås, havsörn, röd glada och ringduva. Även dessa arter gynnas av att vinterklimatet blivit mildare vilket möjliggjort födosök på nordligare breddgrader än tidigare.

Ännu en faktor som påverkar vinterfåglarnas utbredning och antal är den omfattande fågelmatningen. Beräkningar visar att närmare en halv miljon svenska hushåll matar fåglar varje vinter. Denna, näst intill obegränsade, tillgång till mat har sannolikt haft stor betydelse för den långsiktiga ökningen hos arter som koltrast, blåmes och nötväcka.

"Varma" och "kalla" fåglar

Ett sätt att mäta klimatets påverkan på miljön är att följa utvecklingen hos fåglar, närmare bestämt hos "varma" respektive "kalla" fåglar. Fågelforskare har bestämt en medeltemperatur för varje fågelarts utbredningsområde under häckningstiden. Denna medeltemperatur skiljer sig åt mellan arter genom att vissa har en nordlig tyngdpunkt i sin häckningsutbredning ("kallare fåglar"), medan andra har en sydligare ("varmare"). Genom att beräkna medeltemperaturen och sedan följa förändringar över åren, går det att få ett mått på effekten av klimatförändringarna.

När temperaturen stiger, har det blivit jämförelsevis fler av varma fåglar och färre av kalla. Det är dock stora skillnader i ett avlångt land som Sverige. Förändringen i sommartemperatur är som störst i norra Norrland, där förändringen i fågelfaunan också går som snabbast, medan det i stort sett inte skett någon förändring i södra Sverige.

Under de senaste årtiondena har vi sett en invandring av några "varma" arter från söder och andra har spridit sig markant norrut. Samtidigt har flera "kalla" arters utbredning

tunnats ut i söder och gränsen för deras utbredning har förskjutits norrut. Exempel på den första gruppen är sydlig gransångare och bofink som båda expanderat, medan arter som videsparv och rödvingetrast har retirerat.

För ingen av arterna kan vi säga säkert att enbart klimatet är den enda eller ens viktigaste faktorn bakom

Fågelfaunan förändras

Den svenska fågelfaunan är föränderlig, arter kommer och arter går och orsakerna till detta är många. Det är ibland svårt att förklara varför en art ökar eller minskar, men i de allra flesta fall ligger människan bakom – direkt eller indirekt. Exempel på direkta effekter är de landskapsförändringar som skogsbruk och jordbruk kan innebära, medan effekterna av klimatförändringar snarare är indirekta.

Den historiska period vi kan överblicka sträcker sig tillbaka till mitten av 1800-talet. Under dessa snart 170 år har vår fågelfauna blivit artrikare. Mellan 1850 och 1969 etablerade sig 28 arter/underarter i Sverige, medan det försvann nio. Från 1970 fram till 2013 tillkom ytterligare tio medan tre dog ut (tofslärka, tornuggla och mellanspett). Antalet nytillkomna var ungefär tre gånger så stort som antalet försvunna.

Ser vi till åren efter millennieskiftet ser åtminstone sex nya fågelarter ut att ha etablerat sig i landet. Dessa är toppskarv, ägretthäger, svarthuvad mås, svarthakad buskskvätta, brandkronad kungsfågel och trädgårdsträdskrypare. Samtidigt har en art försvunnit som regelbundet häckande art, nämligen svartbent strandpipare. Utan räddningsinsatser skulle kanske även vittryggig hackspett ha räknats till denna kategori.

Av de sexarter som invandrat i sen tid har ändrade klimatförhållanden med stor sannolikhet haft en avgörande roll för tre,

Brandkronad kungsfågel och svarthuvad mås, två av de nya häckarterna i Sverige. Båda bilderna tagna i Skåne.

svarthakad buskskvätta, brandkronad kungsfågel och trädgårdsträdskrypare. Alla tre är kortflyttare eller stannfåglar inom sina europeiska utbredningsområden. De är också känsliga för stränga vintrar. När det gäller svarthakad buskskvätta är dess utbredningshistoria väl belagd från både Danmark och Norge, och i båda länderna har arten expanderat under perioder med milda vintrar, medan den gått tillbaka under kalla perioder. Samma mönster kan även skönjas för brandkronad kungsfågel och trädgårdsträdskrypare i Danmark.

Den första kända svenska häckningen av svarthakad buskskvätta genomfördes i Skåne 2000. Antalet ökade till fyra skånska par 2014, då även en häckning genomfördes i sydligaste Halland. Detta visade sig bli början till en expansion, och 2015 noterades åtta par, varav fem i Skåne och tre i Halland. Denna ökning och spridning fortsatte 2016, med totalt 34 par i landet. Häcknings-

säsongen 2017 noterades minst 41 par, samtliga i den sydvästra delen av landet.

För brandkronad kungsfågel har spridningen gått ännu snabbare. Efter två häckningsfynd i Skåne på 1990-talet etablerade den sig i både Skåne och Halland strax efter millennieskiftet. Därefter har spridningen fortsatt, och 2016 beräknades det skånska beståndet bestå av mellan 3 000 och 5 000 par och det halländska av några hundra par. Samma år noterades, inte oväntat, även häckningar i ett par andra sydsvenska landskap. Mera överraskande var att en inventering på Omberg i Östergötland gav inte mindre än 11 revirhävande hannar. Under 2017 fortsatte expansionen och häckningar noterades så långt norrut som i Värmland samt utanför Stockholm (de två senaste åren har brandkronad kungsfågel setts vid Ålsjön, Söderhamn med minst tre exemplar).

Trädgårdsträdskryparen är den av de tre arterna som ställer störst krav på sin häck-

Blåhake och ...

ningsmiljö. Den trivs bäst i gammal, öppen lövskog där träden har grov bark. Efter att ha spridit sig norrut och österut genom Danmark under andra halvan av 1900-talet, började den uppträda i sydligaste Sverige i slutet av 1900-talet. Men det är först efter 2010 som vi ser en tydlig ökning av antalet observationer, och arten verkar nu ha etablerat sig som häckande art i västra Skåne.

När det gäller toppskarv, ägretthäger och svarthuvad mås är orsakerna till expansionen mera oklara. Men sannolikt har de alla tre i någon mån gynnats av milda vintrar i norra och västra Europa. Medan några arter alltså invandrat till Sverige på grund av ändrat klimat, har vi ännu inte sett några arter som försvunnit ur landet av samma orsak. Men flera arter har i sen tid förskjutit sin svenska förekomst norrut, och ett par nordliga arter är numera mycket sparsamma. Det gäller i första hand rödstrupig piplärka och berglärka. I de båda sistnämnda fallen kan orsakerna vara andra än ett förändrat klimat.

...snösparv. Två av de fjällfågelarter som har en vikande trend.

De mångåriga studierna av fjällfåglar inom LUVRE-projektet i Ammarnäs (sedan 1963) samt Svensk fågeltaxerings standarddruttr i fjällmiljö visar att arter som blåhake, snösparv och lappsparv har vikande trender. Även i dessa fall är orsakerna säkert flera, även om det ligger nära till hands att misstänka att ett ändrat klimat spelar stor roll.

Det mesta av denna text är hämtad från *Sveriges fåglar 2018* som är producerad av BirdLife Sverige – Sveriges Ornitologiska Förening i samarbete med Svensk Fågeltaxering vid Lunds Universitet och med material från ArtDatabanken samt fågelstationerna vid Ottenby och Falsterbo.

Redaktion: Martin Green och Åke Lindström, Svensk Fågeltaxering, Mikael Svensson, ArtDatabanken samt Anders Wirdheim, BirdLife Sverige. Text: Anders Wirdheim

Äntligen!

Kenneth Karelius, Lars G Lindström

EFTER 30 ÅRS RINGMÄRKNING MED SLÖJNÄT på Reffelmansviken hände det som vi som varit med på märkningen gått och väntat på. På morgonen den 28:e september satt en av de regelbundet förekommande gästerna från öster i ett av de uppsatta näten och Kenneth fick äntligen ringmärka en tajgasångare.

Tidigare har bara en östlig raritet märkts nämligen en gransångare av underarten tristis som märktes i oktober 2000.

Tajgasångare ses varje höst i varierande antal i Sverige, oftast en tid efter att det blåst ostliga vindar. Dagarna före den 28:e hade vindarna legat på från väst och sydväst så lite överraskande var fångsten av den lilla sångaren med vingband.

Dagen efter ringmärktes en tajgasångare och tre hördes lockande på Prästgrundet

utanför Söderhamn så trots inte så gynnsamma förhållanden så verkar det ha varit ett ganska stort inflöde av arten från öster under de sista dagarna av september och de första av oktober.

Förekomst

Tajgasångaren häckar i Europeiska Ryssland och Asien så långt österut som till Kina. Den är en utpräglad flyttfågel och övervintrar i Sydostasien.

Tajgasångaren kan uppträda i västra Europa i september och oktober, trots att det är på ungefär 3 000 kilometers avstånd från dess häckningsområden. I Sverige observerades den första gången 1961 vid Ottenby på Öland och den har senare observerats varje år i varierande antal i Sverige, främst i de östra delarna av landet.

Utseende

Tajgasångaren är en av de minsta sångarna och mäter cirka 9,5–10 centimeter. Den har grön ovasida och smutsvit undersida liksom andra i släktet *Phylloscopus*. Emellertid har den framträdande dubbla vingband och långt ögonbrynsstreck.

Ekologi

Tajgasångaren är vanlig i skogsmark i lågland och bergsområden. Boet byggs i ett träd och den lägger mellan fyra och sex ägg. Som de flesta sångarna är den insektsätare. Tajgasångaren är ingen skygg fågel, men dess livsstil i skogen gör att den är svår att få syn på. Den är ständigt i rörelse.

Status och hot

Tajgasångare har ett mycket stort utbredningsområde, den globala populationen är stor och utvecklingstrenden bedöms som stabil. Utifrån dessa kriterier bedöms inte arten vara hotad och kategoriseras därför tajgasångaren som livskraftig.

Andra ovanliga nätfångster

Den 28:e augusti fastnade en höksångare i ett av näten. Det var den tionde fångsten av arten. Den första märktes 1989 och var då ny art för Hälsingland. Ytterligare sex märktes under 1990-talet och två i början av 2000-talet men sedan har det alltså varit ett långt uppehåll.

Höksångaren förekommer framför allt i sydöstligaste Sverige och de flesta återfinns på Öland och Gotland men det finns mindre bestånd längs Götalands och Svealands östersjökust.

I Finland finns ett lite bestånd i de sydvästra delarna, främst längs kusten upptill Björneborg som ligger på ungefär samma breddgrad som Hudiksvall. I Finland har alltså höksångaren en något mera nordlig utbredning.

De fåglar som märkts i Hälsingland kan mycket väl härröra från det finska beståndet.

Videsparv

Även två videsparvar fick en ring på ett av

sina ben. På 1990-talet märktes årligen upptill 40 videsparvar varje år vid Reffelmansviken men har sedan dess stadigt minskat i antal och ses nu inte varje år. Under 2010-talet har bara två exemplar märkts men i år fastnade alltså två individer i näten.

Videsparven har sedan slutet av förra århundradet minskat med cirka fem procent årligen och under det senaste decenniet har beståndet i Sverige halverats.

Myrspoven gör den längsta non-stopflygningen utan att rasta eller äta.

Extrema flyttningar

Text och foto Lars G Lindström

NY TEKNIK HAR GJORT DET MÖJLIGT att följa enskilda fåglar under ett eller flera år och i detalj kartlägga vart de befinner sig under olika delar av året. De minsta radiosändaren som används väger bara några få gram och kan då utan besvär bäras av fåglar med en vikt på ungefär ett hekto (med inbyggd GPS-mottagare blir det lite tyngre och fåglarna måste vara större). För de minsta fåglarna kan man följa dem med ljuspositions-mätare som väger knappt ett gram. Nackdelen med detta är dock att fågeln måste återfångas för

att data om solens upp- och nedgång skall kunna analyseras och med hjälp av detta bestämma positionerna under olika tider för fågeln. Dessa data ger inte lika bra positionsbestämning som om man använder GPS-sändare.

Silvertärna

Genom bland annat ringmärkning visste man sedan tidigare att silvertärnan var en rekordflyttare med den längsta flyttningssvägen bland alla arter.

Detta bekräftas ju i högsta grad av den silvertärna med ringnummer 4486564 som ringmärktes på Vitskär utanför Bergön, Rogsta 2003-06-27 och hittades död på Stewart Island, södra Nya Zeeland 26.39S 48.43W 2003-12-01, av Kenneth Karelius och Mats Axbrink. Ett av de mest sensationella återfynden i svensk ringmärkning någonsin och av många betraktat som den fågel i världen som flugit längst för att nå sitt övervintringsområde. Avstånd till fyndplatsen var 17 508 km.

Studier med positionsmätare visar nu mera i detalj hur resan ser ut. Silvertärnorna gör en årlig flyttningsresa på 50 000 km via Nordatlanten, farvattnen kring södra Afrika, Indiska Oceanen, Australien/Nya Zeeland, Antarktis och sedan åter upp i Atlanten. Antipoden till häckplatserna i Sverige ligger utanför Nya Zeeland så det går inte att flytta längre bort. (Se karta nästa sida)

Myrspov

De längsta nonstop-flygningarna som flyttfåglar gör utan att rasta eller äta har avslöjats genom satellitföljning av myrspovar från Alaska.

Dessa myrspovar flög (under höstflyttingen) i en enda obruten flygetapp över hela Stilla havet från Alaska till Nya Zeeland, en sträcka på 11 000 km som det tog fåglarna nio dygn att flyga. Det ger en snittfart på över 50 km/h. På våren återvänder de från Nya Zeeland genom två etapper. Först flyger de 10 000 km på sju dygn till Gula havet vid Koreahalvön där de åter upp sig innan de flyger de 7 000 km som återstår till häckplatserna på knappt fem dygn. (se karta nästa sida).

Dubbelbeckasin

Ett antal dubbelbeckasiner som häckar i Jämtland försågs med ljusloggar. Tre av dem återfångades året efter och information om deras flyttning kunde avläsas. En av fåglarna

flög nästan 6 200 km på tre dagar från häckningsplatserna till Nigeria. En annan lyckades flyga 6 800 km på tre och ett halvt dygn medan en tredje flög 4 620 km på 48 timmar. De fortsatte därefter till övervintringsområdena i Kongo-Kinshasa. Snitthastigheterna låg på cirka 90 km/h trots bara en måttlig medvind. Snabbare flytthastighet har inte uppmäts hos någon annan art.

Trots att det finns flera lämpliga rastlokaler efter flyttvägen och att nonstop-flygningen innebär en enorm energiförbrukning väljer beckasinerna denna strategi för sin höstflyttning. En orsak kan vara att man undviker rovfåglar och rovdjur under färden. (se karta nästa sida).

Gök och törnskata

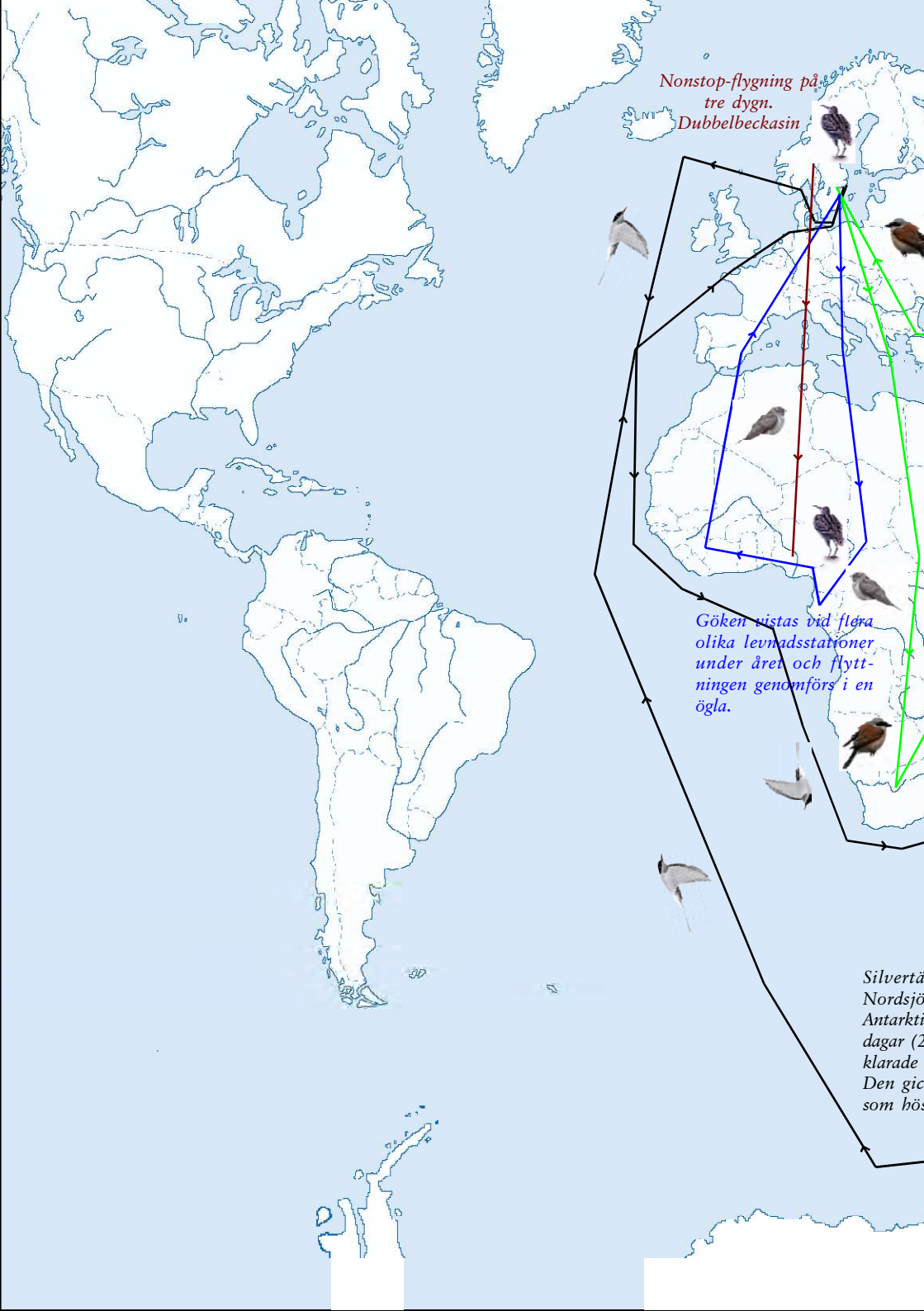
Ett par andra arter som studerats med ljusloggar och GPS-sändare är gök och törnskata med häckning i södra Sverige och Danmark. Båda dessa arter gör en komplex ögeflyttning under sin årscykel. Göken flyttar medurs till vinterkvarteren i Kongo varifrån de återvänder via Västafrika under vårflyttningen, medan törnskatan flyttat moturs till södra Afrika och återvänder via Arabiska halvön. En av törnskatorna använde 29 flygningar med en total flygtid på knappt 191 timmar för att flytta till södra Afrika (9 700 km). (se karta nästa sida).

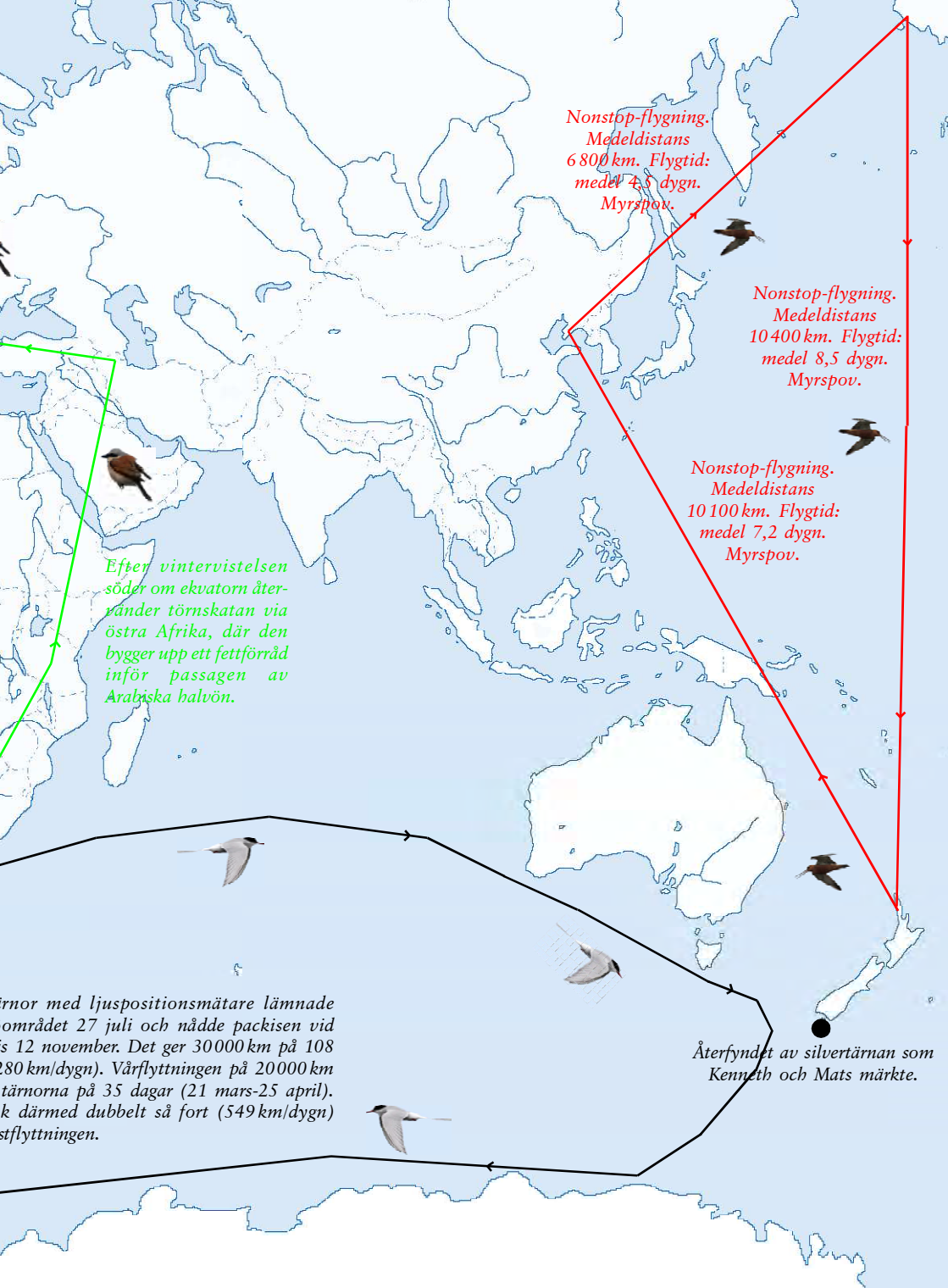
Alpseglare

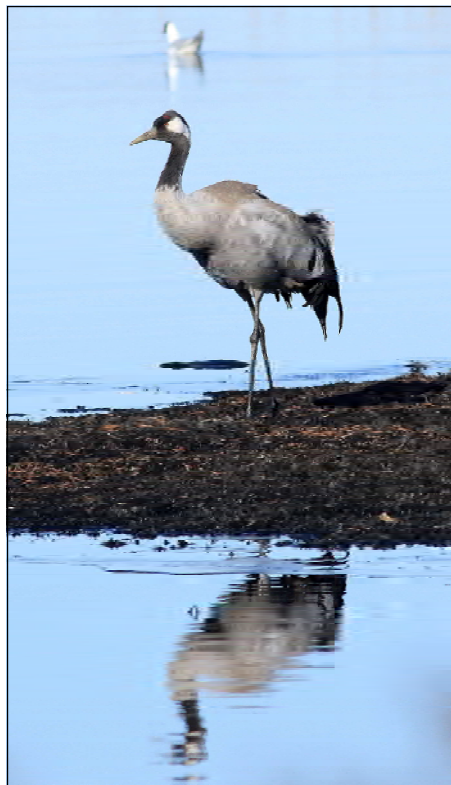
Man har länge vetat att seglarfåglar (bland annat tornseglare och alpsseglare) uppehåller sig i luften lång tid utan att landa.

Studier av alpsseglare från Schweiz visar att de under sin flyttning och övervintring i tropiska Västafrika höll sig på vingarna dag som natt utan att landa under 200 dagar i sträck (från september till april). En väldigt intressant fråga blir då hur de kan kombinera flygning med sömn, kanske att ena hjärnhalvan är autopilot när den andra sover.

Källa: "SOF-BirdLife 2018. Fågelåret 2017"

Fågeldikter

Text Staffan Holm, foto Lars G Lindström

GÄRDSMYGEN, DEN LILLA DOLDISEN, dyker upp lite då och då i mitt liv nuförtiden, som om den vill något, kanske bara bevisa att han/hon finns och är värd min uppmärksamhet. Som nu när jag närläser ett gammalt nummer av tidskriften Lyrikvännen, närmare bestämt 2013:4 som har "Fåglar i poesin" som tema. Min snabbläddring bakifrån stannar upp på sidan 69. Där finns en enkel

liten teckning av den typiska stjärten-i-väddret-pippin och på motstående sida en artikelrubrik "Hur man blir poet". Artikeln är skriven av Jonas Ellerström och beskriver mycket kort en situation där en pojke på Irland råkar ut för en händelse som blir avgörande för hans framtida livsval. Den unge irländaren, Michael Hartnett (1941-99), blir så småningom en av Irlands mest älskade poeter. I dikten Ett gårdsmys-halsband (översatt av Jonas Ellerström) beskriver han skeendet den där vårdagen och dess konsekvenser:

När jag var mycket ung
fann jag ett bo.
De kvittrande ungarna
var flygfärdiga.

De lyfte och landade på nytt
omkring min hals,
gav mig ett fjäderhalsband
på den blöta ängen.

För dem var jag inte en människa
utan en sten eller ett träd.
Jag kände en stor förundran
de inte kunde känna.

Så fick jag den förmåga
som kräver vördnad.
Deras klor lämnade märken
som ännu syns.

Man får förmoda att Hartnett blivit poet även utan den här speciella upplevelsen, att den kanske delvis är en efterhandskonstruktion. Men att starka naturupplevelser kan sätta fart på inspirationen är nog allmänt omvittnat. Och att identifiera sig med fåglar kan i olika skiften i livet ligga nära till hands om man är lyhörd och i rätt sinnesstämning, som Ingrid Sjöstrand (född 1924) i Det blåser en sol.

Har vi tid med poesi?
Tid är ljus
Räcker vårt ljus
till poesi?
Men se då på vår lilla bror
koltrasten

Går hela dan och bökar
med sin grova gula näbb
i jorden
prasslar som ett lag
räfserskor
i löven
Ändå sitter han i skymningen
så högt han kan över marken
och sjunger
om sprickan i världen
som värker i bröstet
sprickan
som gömmer ljuset
som en gång
inte kommer tillbaka

Även Nina Södergren (1924-2015), som
en stor del del av sitt långa liv var bosatt på
Öland, inspirerades ofta av fåglar till sina
dikter. Här är ett par smakprov.

Högt ärade
högbenta trana
Din trumpet
plöjer mina sinnen
som när en lovsång
oväntat
färdas genom kroppen
Uppflog
Trumpeter
Flykt
Vingar
högt ärade trana
Ditt vilda skri förbinder mig
med kärlekens kontinenter
Under dina vingar
kvarlämnad på jorden
- fast resklar -

står jag i en svallvåg av vingbrus
Högt ärade
högbenta trana
i den bränning av längtan
ditt skri efterlämnar

Den avundsvärda gemenskapen
hos en flock strandpipare
som springer ut och in
på havsbrynets bricka av silver
Följer vågornas rytm
Ett med sin flock
och havets andning

Fåglar i Mongoliet

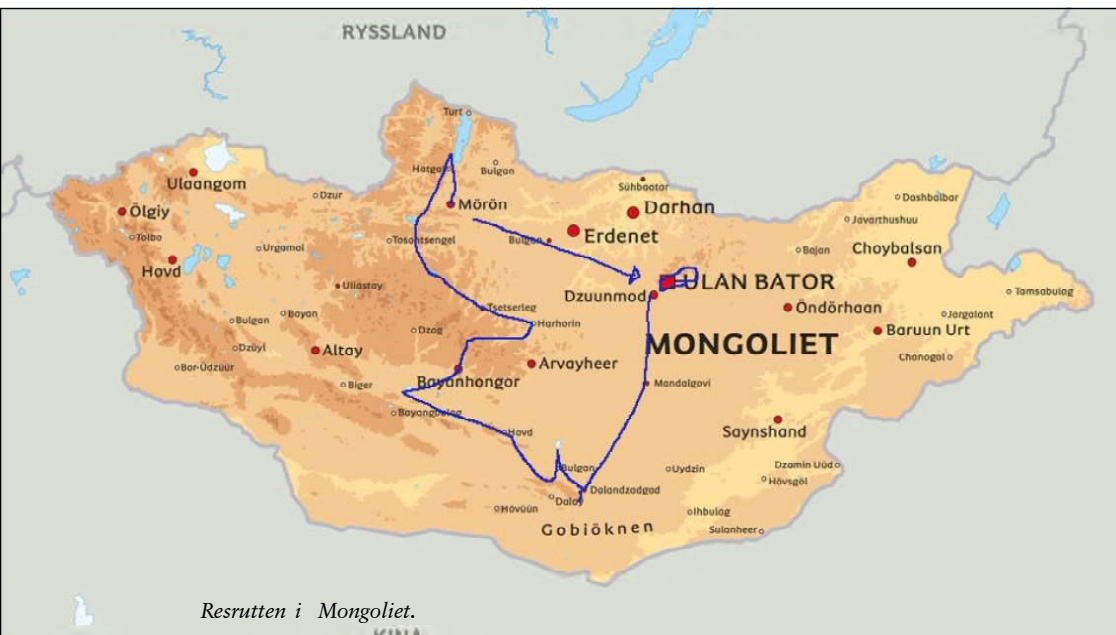
maj - juni 2018

Bo Fagerström

I VINTRAS BLEV JAG UPPRINGD av Lars Jonsson. Han berättade att han planerade en expedition till Mongoliet och undrade om jag ville följa med. Ett sådant erbjudande var det ju svårt att tacka nej till. Lasse var särskilt intresserad av att studera och måla av några

endemiska och andra, för området, speciella fågelarter. Bland annat orientpipare, mongoltrut, reliktmås och asiatisk beckasinsnäppa stod på önskelistan.

När vi landade vid Mongoliets huvudstad, Ulan Bator, klockan sex på morgonen den

Resrutten i Mongoliet.

16:e maj låg temperaturen på minus två grader. Den steg dock snabbt, samtidigt med solen, till behaglig svensk sommartemperatur.

Genast började vi skåda vid några dammar utanför staden. Rostand, svangås, långstjärtad rosenfink och dvärgsävspurv var några av de arter som inledde denna resa.

Några timmar senare lämnade vi huvudstaden och begav oss till Gun Galut - ett spännande naturområde nordost om Ulan Bator.

Här fick vi en försmak av Mongoliets fågelfauna. Bland annat den sällsynta och vackra glasögontranan, stäppflyghöna, murmeldjur och en flock med 27 tofsbivräkar. Vi övernattade i en "lyxig" jurtagamp.

Nästa dag fortsatte vi söderut mot Gobiöknen och övernattade i tält i ett bergsområde med ropande minervauugla. Röd-falk, kungsfågelsångare, guldtrast, himalaya-gam med mera sågs här.

Vidare till sydligaste Mongoliet och staden

Dalanzadgad, där vi för enda gången på flera veckor fick sova på hotell, dock med strömavbrott och avsaknad av varmvatten, men i alla fall inomhus. Staden i öknen var som en magnet på småfåglar som kungsfågelsångare, ärtsångare (östlig ras, låter helt annorlunda än våra), mongolpiplärka et cetera.

Ut i öknen igen, framför allt på jakt efter den sällsynta och svårседda orientpiparen. Tack vare vår fenomenalt duktiga guide fick vi njuta av flera exemplar av denna exklusiva och vackra fågel på nära håll.

Därefter begav vi oss upp i bergen kring Yol Valley. Här såg vi bland annat murkrypare, altaisnöhöna och lammgam.

Vi fortsatte ut i öknen igen mot några otroliga, flera hundra meter höga, sanddynor. Vädret slog om till kyla och snö som sedan övergick i sandstorm i öknen. Vi övernattade i en fin jurtagamp.

Följande morgon var vädret vackert men

Ovan glasögontrana: Foto: Bo Fagerström. Nedan. Ibland var vädret inte så bra.

*Till vänster sjungande stentrast och till höger
orientpiparhane: Foto: Bo Fagerström.*

Jurtacamp: Foto: Bo Fagerström.

lite kallt. Vi fick fina obsar på Hendersons ground jay, ökensångare och saxaulsparv.

Vi fortsatte mot nordväst föt att utforska några fantastiska och spännande slättsjöar. Intressanta fågelarter: Asiatisk beckasin-snäppa, orientvadarvala, långtåsnäppa, terek-snäppa, stripgås, svangås, jungfrutrana, bandhavsörn, mongoltrut, reliktmås, tajgabeckasin och varg!

Efter en vecka på slättlandet åkte vi norrut mot norra Mongoliet till gränsen mot Sibirien. Här bodde vi i en fin jurtacamp vid stranden av lake Hovsgul, en av Mongoliets största sjöar, som till stor del var istäckt när vi kom dit. Sjön är omgiven av den sibiriska tajgan och här finner man arter som blåstjärt, rubinnäktergal, guldtrast, knölsvärta och praktand. Dessutom massor av flyttande trastar, flugsnappare och sångare.

Natten till den tredje juni innebar en

spännande upplevelse. Klockan tre vaknade jag av att dörren till min jurta stod vidöppen och nästan all min packning var borta: Kikare, tubkikare med mera men mitt pass, mina kreditkort, mina telefoner, nycklar etcetera var kvar! En otrolig tur i oturen! Och ingen hade ju blivit skadad. Större delen av den följande dagen gick åt till polisutredning et cetera (hur får man tag i polis mitt i natten till en söndag tio mil från närmaste samhälle, mitt i vildmarken??). En intressant erfarenhet blev det ändå och tur var det att detta inträffade i slutet av resan. Tre veckor utan kikare och tub hade ju inte varit så kul.

Två dagar efter inbrottet flög vi från detta spännande område till Ulan Bator. Här bodde vi de två sista nätterna på ett jättefint hotell mitt i huvudstaden.

Vi gjorde utflykter till bland annat Hustai

Nationalpark och såg azurmes, amurfalk och Prezwaliskis häst.

Den sjätte juni var det dags att återvända hem via Moskva. För min del innebar det

operation av en högerhand som jag skadade i Mongoliet och fyra veckor med handen i gips. Men vad gjorde det: jag hade fått skåda i Mongoliet i tre och en halv vecka!

Prezwaliskis häst: Foto: Bo Fagerström.

Bo Fagerström, Micke Tydén och Lars Jonsson.

Stäppflyghöna: Foto: Lars Jonsson.

*Konstnären Lars Jonsson i arbete:
Foto: Bo Fagerström.*

Program

Vinter - höst 2019

Innemöte 5/2

Tid: 19.00
Plats: CUL
Ansvarig: Karin Svensson 070-513 48 66

Tema: trutar, måsar och tärnor. Kjell, Lars-Göran och Mats Åberg visar bilder och läten och fakta presenteras av Mats Axbrink. Fika.

Ugglexkursion

Om det nästa år blir ett bra uggleår och det finns ropande ugglor, lägger vi under första halvan av mars in en ugglexkursion en kväll när vädret är gynnsamt. Datum bestäms i så fall med ganska kort varsel och läggs ut på fågelklubbens hemsida. Alla intresserade uppmanas därför hålla koll på vår hemsida

Årsmöte 19/3

Tid: 18.30
Plats: CUL
Ansvarig: Styrelsen

Sedvanliga årsmötesförhandlingar. HFK bjuder på fika. Efter årsmötet visar Bo Fagerström bilder och berättar om en resa till Mongoliet.

Innemöte 1/4

Tid: 19.00
Plats: CUL
Ansvarig: Karin Svensson 070-513 48 66
L G Lindström 070- 629 15 24

Vad kan man förväntas se ute i fält? Våra vanligaste fåglar, karaktärer, bilder och läten.

Tisdagsexkursioner

Tid: 17.30
Samling: Lillfjärdens utfodringsplats

9/4-2019 Ansvarig: Karin Svensson
16/4-2019 Ansvarig: Lars G Lindström
23/4-2019 Ansvarig: Simon Fransson
30/4-2019 Ansvarig: Kjell Johansson
7/5-2019 Ansvarig: Jonas Lind
14/5-2019 Ansvarig: Rikard Wiksten
21/5-2019 Ansvarig: Mats Åberg

Fågelskådningens dag 4/5

Tid: 08.00
Samling: Lillfjärdens utfodringsplats
Ansvarig: Simon Fransson 070-661 80 11

Vi åker söderur till vår grannkommun Söderhamn och besöker Ålsjön och Stenö. Ta med fika.

Nattsångarexkursion 7/6

Tid: 21.30
Plats: Lillfjärdens utfodringsplats
Ansvärg: Mats Axbrink, 070-608 99 14

Tisdagsexkursion (vadare) 6/8

Tid: 17.30
Samling: Lillfjärden
Ansvärg: Karin Svensson 070-513 48 66
L G Lindström 070-629 15 24

Lavskrika i Niannoret 21/9

Tid: 09.00
Samling: Lillfjärden
Ansvärg: Karin Svensson 070-513 48 66
Kjell Johansson 070-239 75 10

Favorit i repris! Samling vid Lillfjärdens utfodringsplats och gemensam avfärd till Niannoret.

Strax före jul upptäcktes en rostsparv vid en fågelmatning i Skutskär. Under julhelgen vallfärdade fågelskådare från hela landet till Kyrkvägen 8 i Skutskär. Problemet var dock att matningen bäst kunde ses inifrån huset men den otroligt vänliga familjen Öhman upplät sitt kök till alla skådare. På juldagen köade flera hundra personer, bara 15-20 fick plats samtidigt, och vid årets slut hade cirka 1500 skådare fått se den rara fågeln från Öhmans kök. Själv åkte jag dit på Nyårsafton, då hade de inte öppet hus, och hade turen att få se fågeln stående vid garaget på deras tomt.

Detta var det tredje fyndet av arten i Sverige. De övriga är gjorda i Ottenby, Öland 1967 och på Haparanda Sandskär 2014, båda under sommaren. Rostsparven häckar vid östra Medelhavet och övervintrar söder om Röda havet. Lars G Lindström.

En större turturduva (bilden ovan) rastar i skrivandets stund mitt i centrala Sveg. Det är en rar gäst från sibiriens skogar. De observeras ofta på vintern där de födosöker vid fågelmatningar. Totalt har de setts 26 större turturduvor i Sverige, de flesta i norra Sverige. Den är inte sedd i Hälsingland.

En art som liknar den större är turturduva som ses oftare i Sverige. Den häckar i södra Europa och har observerats fem gånger på 2000-talet i Hälsingland, senast på Hornslandet 2014. Fågeln nedan är fotograferad på en golfbana utanför Timrå i oktober 2014.
Foto: Lars G Lindström.

